

Komünist sanıklarının dünkü duruşmasında hâdiseler oldu

Sanık Aclan Sayılğan, komünist teşkilâtının içyüzünü açıklayacağını söyleyince diğer sanıklar protestoya kalktılar

Savcı iddianamesini okudu. Duruşmanın gizli olarak devamına karar verildi

İstenecek ceza : 5 - 15 yıl hapis

Gizli Türkiye Komünist partisi kurmak ve bu partiye intisap etmekten sanık 167 kişinin muhakemelerine dün devam edilmiş ve duruşma oldukça hâdiseleri geçmiştir. Sanıklar mahkeme salonundaki yerlerine oturtulmuşlardı ve dinleyicilere tahsis edilen yer de tamamen dolmuştu.

DURUŞMA BAŞLIYOR

Saat tam 9.30 da, reis Albay Yusuf Özsan, üye Binbaşı Rıza Özdemir, duruşma hâkimi İzzet Cebe yerlerini aldılar. İddia makamını Halil Ölçer işgal ediyordu.

Hâkim İzzet Cebe, zapta geçen şu sözlerle duruşmayı açtı:

— Muayyen saatte, hâkimler heyeti eskisi gibi, iddia makamında askerî adli hâkim Halil Ölçer olduğu halde mahsus salonda toplanıldı. Yapılan yoklamada mevkuf ve gayri mevkuf maznunların huzurda buldukları, avukat Hilmi Kirelli'nin gelmediği anlaşıldı. Duruşmaya açık olarak devam edildi.

Bundan sonra, evvelki gün 126 sınıf hüviyetleri tesbit edilebilen sanıklardan geriye kalanların hüviyetlerinin tesbitine başlandı. Bu arada söz alan sanıklardan Mehmet Bozışık:

— Dün, bazı mahkûmiyetlerimi söylemeyi unuttum. Şimdi söyleyeyim, dediyse de, hâkim;
— Mühim değil, diyerek yerine oturttu. Bu sırada gelen avukat Hilmi Kirelli yerini aldı.

HÜVİYETLERİ TESBİT EDİLENLER

Dün hüviyetleri tesbit edilen sanıklar şunlardır:

127 — İlhan Başgöz, yüksek tahsilli, edebiyat doktoru, yedek subayken tevkif edilmiş.

128 — Celâl Gürol, Kara Kuvvetleri K. İstihkâm dairesinde memur.

129 — Necati Anık, Ankara Fişek fabrikasında memur.

130 — Muzaffer Arabul, lise mezunu, Devlet Karayollarında memur.

131 — Veli Gemici, yüksek tahsilli, çiftçi.

132 — Ahmet Gayretli, tesviyecisi, 947 de 9 aya mahkûm.

133 — Hasan Yılmaz, matbaacı.

134 — Ulvi Uraz, yüksek tahsilli, Devlet Tiyatrosunda rejisör ve aktör.

135 — Recep Egemen, yüksek tahsilli, M. T. Arama Ens. jeoloji şubesi müdürü.

136 — Ziya Kirman, M. T. Arama Ens.de memur, yüksek tahsilli.

137 — Mustafa Karayavuz, şöför.

138 — Cavit Aydıner, lise tahsilli, Devlet Demiryollarında memur.

139 — Mehmet Ressamoğlu, yüksek tahsilli, Roma Üniversitesinde Hukuk doktora talebesi, Roma radyosu türkçe servis şefi.

140 — Zehra Kosova, tütün işçisi.

141 — Selçuk Uraz, yüksek tahsilli, öğretmen (Devlet Konservefabrikasında)

142 — Tevhide Göloğlu, yüksek tahsilli.

143 — Behçet Pekmertol, yüksek tahsilli, askerî öğretmen.

144 — Hüseyin Kerpiç, P. T. müvezzii.

145 — Rasim Yıldızbakan, tramvay biletiçisi.

146 — Hristo Prodromidis, komisyoner.

147 — Hayati Denizkuşu, İstanbul Eğitim Enstitüsünde talebe.

148 — İhsan Hasırcı, bahçıvan.

149 — Aclan Sayılğan, lise tahsilli, Devlet Tiyatrosunda aktör.

150 — Balkar Yekbaş, Tıp F.de talebe.

151 — Selçuk Şener, Tıp F.de talebe.

152 — Ali Tunacan, yüksek tahsilli, Devlet Demiryolları müfettişi.

153 — Nevzat Yavuzıldırım, Tıp Fakültesinde talebe.

154 — Turan Tamar, yüksek tahsilli, avukat.

155 — Yılmaz Çolpan, yüksek tahsilli, mütercim, Basın Yayın Genel Müdürlüğünde memur.

156 — Şükrü Ünal, lise tahsilli, elektrikçi.

157 — Nejat Özön, yüksek tahsilli, Yedek Subay Okulunda talebe.

158 — Lûtfi Kanak, lise tahsilli, kadaströ teknisyeni.

159 — Ali Cihan Erkaya, Fen Memuru.

160 — Fuat Hikmet Güner, Adana Erkek Lisesi Felsefe öğretmenisi.

161 — Adnan Yücebaş, Tıp Fakültesinde talebe.

162 — Nahit Ergin (Kemal Ergin'in oğlu) Zafer gazetesi abone memuru.

163 — İsmail Tümer, terzi.

164 — İmadettin Selhep. Bu sanığa evvelce mahkûm olup olmadığı sorulunca şu cevabı verdi:

— Mahkûm oldum ama, neden ve ne kadar olduğunu hatırlamıyorum.

— Hafızanızı mı kaybettiniz?

— Evet.

— Niçin daha önce söylemediniz?

— Söylemedim.

— Peki oturun.

(İddianamenin hülâsasını diğer sütunlarımızda bulacaksınız.)

Saat 12.35 de hâkim şu kararı verdi:

«Duruşma, öğleden sonra saat 14.15 e tehir edilmiştir.»

Öğleden sonraki duruşma

Öğleden sonra saat 14.15 de Hâkimler Heyeti yerlerini aldığı zaman âza Binbaşı Rıza Özdemir'in yerine Albay Abdullah Sander mahkemeye çıkmıştı. Hâkim şunları zapta geçirtti:

«Muayyen saatte Hâkimler Heyeti, âza Binbaşı Rıza Özdemir'in mazeretine binaen Askerî Muhakeme Usul Kanununun 141 inci maddesine göre bu mahkeme ye yedek âza tâyin edilen Muhabere Albayı Abdullah Sander, Reis ve Duruşma Hâkimî eskisi gibi olduğu halde celse açıldı.»

Celse açıldıktan sonra, Hâkim değişen âzasının şahsına karşı itirazları olup olmadığını sorunca, sanıklar itirazları olmadığını söylediler.

Bundan sonra kendisine söz verilen Savcı Halil Ölçer, iddia namesini okumaya devam etti.

İddianamenin okunması saat 17.15 de bitti ve Hâkim bu hususu şöylece zapta geçirdi:

«112 sayfalık iddianemede maznunların birer, birer faaliyetleri şümulü belirtilmekte ve bu faaliyetin sirayet sahasına göre idareciler ve müntesipler hakkında, faaliyetlerinin sona erdiği tarihler nazara alınarak T. C. K. nun 5844 sayılı kanunla değişen 141 inci maddesinin tâ dilden evvel ve sonraki şekline göre ve yine bu maddenin 1 ve 3 üncü fıkraları gözetilerek, yine aynı kanunun 173 üncü maddesi nazara alınarak ceza tâyini istenilmekte ve Askerî Ceza Kanununun 148 inci maddesinin B bendinin de gözetilmesi istenilmekte ve yine maznunlardan müntesip durumunda bulunan bazıları hakkında T. C. K. nun 141 inci maddesinin 5 inci fıkrası dairesinde ceza tâyini istenilmekteydi.»

Bundan sonra, kendisine söz verilen Savcı şu mütalâada bulundu:

«İddianame okundu. Bundan sonraki duruşmanın Askerî Muhakeme Usul Kanununun 161 inci maddesine göre gizli yapılmasını istiyorum.»

Vazifeszlik isteği reddedildi.

Saveinin, duruşmanın gizli olması hakkındaki talebine ne diyecekleri sanıklardan sorulduğu zaman:

— Söz istiyorum, diyen Erdoğan Berktaş, askerî ceza kanununun 148 inci maddesinden bahisle, aralarında bulunan iki asker sanığın, Abdülkadir Demirkan ile Behçet Pekmertolun askerî mahiyette faaliyet göstermeyip yalnız siviller arasında çalıştıklarını ve bu yüzden askerî mahkemenin vazifeli olmadığını söyledi.

Sanıktan sonra söz alan savcı şöyle dedi:

«— Maznun Erdoğan Berktaşın madde anlayışını biz öyle anlamıyoruz. Erdoğan Berktaş vazifeszlik hakkındaki iddiası-

nı ileri sürerken askerî ceza kanununun 148 inci maddesinin B fıkrasını, yalnız meskûn yerlerde işlendiği takdirde askerî mahkemeye vazifeszlik kabul edilecek şekilde anlattı. Hal buki madde sarahaten ordu içinde veya ordu mensupları arasında, demek suretiyle, nere de olursa olsun ordu mensupları ile müştereken işlenen böyle suçlar askerî mahkemenin vazifesi içinde alınmıştır. İddialarına göre 939 tarihinden sonra 141 inci maddenin her değişik tirilişinde, eski suç unsurları var mıdır, yok mudur, diye aramak icap edecektir. 141 ve 142 nci maddeleri suç vasfını taşıdığı müddetle bu atıflar da devam edecektir. Bugüne kadar tatbikatta, askerî temyiz ve umumî temyiz içtihatları, bu hususta 2 numaralı askerî mahkemenin vazifeli olduğunu göstermiştir. Erdoğan Berktaş'ın vazife hususundaki talebinin reddini isterim.»

Saveidan sonra tekrar söz alan sanık iddiasında ısrar etti.

Bundan sonra söz alan sanık Faruk Ural, davanın umumî mahkemelere naklini istedikten sonra, saat 17.55 te hâkim şu kararı verdi:

«Vazifeszlik hakkında karar ittihazı için celseyi tehir ediyorum.»

Bir saatlik aradan sonra saat 18.55 te hâkim şu kararı bildirdi:

«1 — Askerî Muhakemeler usul kanununun 3 üncü maddesinde (aşağıda yazılı suçları işleyen askerî şahıs olmasalar bile askerî mahkemeye verilir)

denildiğinden ve bu maddenin A fıkrasında tadat edilen maddeler arasında, As. C. K. nun 148/B maddesinin zikredilmiş bulunmasına,

2 — As. C. K. nun 148/B maddesiyle sivil şahıslar ordu içinde veya ordu mensupları arasında, T. C. K. nun 141 ve 142 nci maddelerinde yazılı suçları işlemiş olmaları, yani askerî şahısların ifsad edilmesi hali kastedildiğinden ve suça mevzu hâdise bir parti faaliyeti olarak mütalâa edilmesine ve Abdülkadir Demirkan partiyeye alındıktan sonra partiden aldığı direktiflere göre hareket etmiş, yine parti prensiplerine uygun faaliyetlerde bulunmuş, bu arada sivil şahısları, komünizmi hedef tutan ve o yola sürükleyen faaliyetlere maruz kaldığı gibi, kendisi de hem asker, hem sivil şahıslarla bu yolda faaliyet göstermesine,

3 — Faillerin fiili işlediklerinde mer'î kanun hükümlerini nazara alarak suçu işlemiş oldukları esası hukukî prensipler arasında bulunduğu ve gerek umumî, gerekse askerî temyiz mahkemesi kararları, sivilleri T. C. K. nun 141, 142

nci maddeleri şümulüne giren ve askerî şahısları da içine alan suçlarının askerî mahkemelerde muhakeme edilecekleri merkezinde bulunmasına nazaran Erdoğan Berktaş ve Faruk Ural'ın vazifeszliğe müteallik taleplerinin reddine sözbirliği ile karar verildi.»

Bu karardan sonra, sanıklara duruşmanın gizliliği hakkında konuşmak üzere söz verildi. Sanıkların, bu hususta kendilerine söz verilme, malûm taktikler neler söyleyeceklerini, lâkırdıyı nasıl sadet dışına çıkaracaklarını evvelden hazırladıkları belli oluyordu. İlk konuşan İlhan Berktaş oldu:

— Söz istiyorum.

— Gizlilik hakkında söz veriyorum.

— Evvelâ saveidan başlamak lâzım. Bu...

— Savcıyı karıştırmayın.

— Yapılanları...

— Onları sonra söylersiniz.

— Fakat hakikatleri...

— Yalnız gizlilik hakkında söz vermiştim.

— Her şeyi anlatmak istiyorum.

— Yeri gelince sizi dinliyeceğim. Duruşmanın gizli mi, alenî mi olmasını istiyorsunuz?

— Alenî olmasını istiyorum.

— Oturunuz.

Bundan sonra gayri mevkuf sanıklardan Aclan Sayılğan konuştu:

— Söz istiyorum.

— Buyurunuz.

— Kendi kendime hiç konuşmamaya karar vermiştim. Fakat söylenenleri dindedikten sonra dayanamadım. Ben bazı maddî ve manevî tazyikler yüzünden bu işe karıştım. Bu tazyikler evvelce olduğu gibi cezaevinde devam etti. Suçumuzu itiraf ettiğimiz için bize yapmadıklarını bırakmadılar. Bunların ne olduklarını matbuata, millete duyurabilmek için ben de duruşmanın alenî olmasını istiyorum.

Aclan Sayılğan'ın bu sözleri üzerine, salonda bir kıyamet koptu. Bütün sanıklar ayağa kalkmışlar, Aclan Sayılğan'a hitaben:

— Yuh.

— Yuha.

— Namussuz.

— Alçak

— Pis polis., diye bağırıyorlardı. Hâkimin ihtarı ile süngü-lü askerler salona girdi ve bağırarlardan Arif Önal dışarı çıkarıldı, hâdise de daha fazla büyümedi.

Bundan sonra Sevinç Tanık, kendilerine kötü muamele yapıldığını söyledi. Sevinç'ten sonra da Yüzbaşı Abdülkadir Demirkan'a söz verildi:

